

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016281619

Дата перевірки:
25.05.2024 09:33:04 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
25.05.2024 09:33:55 EEST

ID користувача:
100011301

Назва документа: Холоденко

Кількість сторінок: 26 Кількість слів: 5680 Кількість символів: 44009 Розмір файлу: 43.13 KB ID файлу: 1016074419

56.5% Схожість

Найбільша схожість: 16.6% з Інтернет-джерелом (<https://petrovskyrmk.ucoz.ru/materiali.doc>)

56.2% Джерела з Інтернету

840

Сторінка 28

15.3% Джерела з Бібліотеки

41

Сторінка 35

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

5

Втрата здоров'я розглядається як наявність хвороб і фізичних дефектів, які призводять до фізичного, душевного і соціального неблагополуччя [9, С. 72-73].

Інвалідність, як стан людини, коли вона не може самостійно забезпечити (повністю або частково) потреби нормального особистого або соціального життя внаслідок недоліку (вродженого або надбаного) його фізичних або розумових здібностей [13].

Інвалідність - 1. Стійке порушення (зниження або втрата) загальної або професійної працездатності внаслідок захворювання або травми, які призводять до обмеження життєдіяльності і викликають необхідність соціального захисту. Визнання особи інвалідом здійснюється при проведенні медико-соціальної.

У законодавчих актах звучить термін «інвалідність», а у суспільстві для пом'якшення інтеграції таких дітей використовується: дитина з особливими потребами, але на нашу думку термін діти з особливими потребами не може вказати на те, що у них є інвалідність, бо в усіх людей є особливі потреби, тому більш влучний термін, який може використовуватися до таких дітей це особа з функціональними обмеженнями здоров'я та «сонячні діти», ними називають дітей які мають синдром Дауна.

Сучасність ставить вимоги до включення таких дітей у здорове суспільство і тому зараз спробуємо розглянути визначення основних термінів, таких, як «інтегрована» та «інклюзивна» освіта, які ми використовуємо у нашій курсовій роботі.

У Саламанській декларації щодо навчання дітей з функціональними обмеженнями здоров'я термін *Інклюзивне навчання* – це система освітніх послуг в умовах загальноосвітнього закладу, що базується на принципі забезпечення основоположного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання. З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти, загальноосвітні навчальні заклади повинні адаптувати навчальні програми та плани, методи і форми навчання, використовування існуючих ресурсів,

партнерство з громадою і спектр необхідних послуг відповідно до індивідуальних освітніх потреб усіх дітей [19, С.31-51].

Матеріали британської організації, щодо розвитку інклюзивних шкіл дали таке визначення *Інклюзивному навчанню, що це - навчання дітей з особливими потребами разом з іншими дітьми в дошкільних навчальних закладах, коли у всіх є рівні можливості досягти успіху. При цьому оцінюються конкретні досягнення дітей, незалежно від їх інтелектуального, фізичного, соціального чи емоційного стану. Всі діти максимально беруть участь в житті колективу* [24, с.54].

У термінологічно-понятійному словнику за редакцією М.Ф.Головатого термін «інтеграція» означає форму культурної адаптації, за якої індивіди здатні зберігати свою культурну ідентичність і звичаї, незважаючи на одночасну підтримку позитивних і продуктивних відносин із сусідньою або домінуючою культурою [10, с.125].

На нашу думку ці два поняття інклюзивної освіти і інтеграції є найбільш влучними і повними поняттями, тому, що вони розкривають сутність цих двох термінів.

Інтеграція (від лат. *integration* – відновлення, поповнення; *integer* – цілий) – це універсальне поняття, пов'язане із розвитком, об'єднанням, регенерацією певної цілісності, її ядром є впорядкування неоднорідних складових в окрему систему, що має потенціал розвитку [20, с.201].

Інтерпретація поняття «інтеграція» ще більше ускладнюється за умови розгляду цього процесу як соціального. З позиції соціальної педагогіки, інтеграція соціальна – це взаємна адаптація індивіда та суспільства один до одного; процес, під час якого суспільство створює умови для кращого пристосування індивіда до умов соціуму [20, с.201-203].

1.2 Світовий та вітчизняний досвід соціальної інтеграції дітей – інвалідів

У нашій курсовій роботі розглядається проблема доступу до повноцінної освіти дітей з певними проблемами зумовленими станом здоров'я у здорове суспільство.

На сьогодні українське суспільство стурбоване проблемою інвалідності, що має тенденцію до зростання. Нині значну кількість інвалідів, нажаль, становлять діти. Вади дітей із функціональними обмеженнями здоров'я значно ускладнюють їх контакти з довкіллям, обмежують участь у суспільному житті, позначаються на особистісному розвитку: викликають почуття неспокою, невпевненості у собі, формують комплекс неповноцінності. Як засвідчує практика, у дітей з особливими потребами існують суттєві особистісні проблеми, які зумовлені впливом хронічного захворювання; звідси порушення психічних функцій, зниження самооцінки та рівня досягнень, неадекватність взаємин з однолітками, вчителями. Їхня не адаптованість, як правило, проявляється на першому році навчання у школі.

Коли в учнів з функціональними обмеженнями збережений інтелект, тоді існує можливість успішно опанувати більшість навчальної програми, приносити користь школі і самовдосконалюватися. Внаслідок певної ізоляції таких дітей від суспільного життя, відсутності стійкої довіри до оточення і сприйняття його, як ворожого, у них не формується активна життєва позиція, блокується особистісний розвиток. Отже, важливою постає інтеграція, тобто включення дітей - інвалідів у загальну діяльність та перебування спільно з іншими учнями у загальноосвітніх навчальних закладах, з метою навчання і введення таких дітей – інвалідів до суспільного життя.

Отже, одним з найголовніших елементів інтеграції є – освіта.

Інтеграція дітей із функціональними обмеженнями здоров'я в суспільство має суттєве значення для їх розвитку та соціалізації. Інтеграція допомагає збільшенню соціального досвіду, залученню даної категорії осіб до соціальних структур, передбачених для здорових людей. Саме спілкування з великим колективом класу учнів, більший доступ до інформації через включення, навчання, встановлення соціальних зв'язків, що є складовими

інтеграції, і допомагають дитині із функціональними обмеженнями здоров'я вести повноцінний спосіб життя. Інтегроване навчання потребує індивідуального підходу до кожного конкретного учня залежно від особливостей і специфіки проблем його розвитку. Реалізуючи себе у здоровому суспільстві, такі діти отримують можливість почувати себе більш впевнено і повноцінно.

Для визначення особливостей освіти для дітей із функціональними обмеженнями здоров'я сьогодні використовують два терміни – інтегроване навчання та інклюзивна освіта. Варто не плутати і не замішати ці поняття. Входження учня з вадами здоров'я у звичайну загальноосвітню школу – це інтеграція, а не інклюзія. Інтегроване навчання передбачає включення дитини з особливими потребами в освітнє середовище навчального закладу, спільне навчання учнів із функціональними обмеженнями здоров'я з іншими учнями класу. Метою інтегрованого навчання є забезпечення рівного доступу до гарної освіти всіх учнів, зокрема з обмеженими можливостями. Особливість навчання дітей з функціональними обмеженнями здоров'я в інтегрованій групі полягає в тому, що їх сприймають як рівних, до них висувають вимоги, як і до інших учнів. Інтеграція для дітей даної категорії стає головним завданням з першого класу. Їм потрібно інтегруватися в навчальний процес, в колектив однолітків та вчителів, пристосувати свій організм до навчального ритму, але водночас бути працездатними та розкрити свої здібності і таланти.

Нажаль, не для всіх дітей - інвалідів є можливим інтегрувати в освітнє середовище, і тепер нагальним завданням сьогодення постає питання про те, щоб вони навчалися і спілкувалися на рівні зі здоровими дітьми у загальноосвітніх школах.

Тому, відповідно до цього, треба здійснювати поступовий перехід від інтегрованого навчання до інклюзивної освіти.

Інтегрована/інклюзивна система навчання вбачає саме освіту основним шляхом інтеграції і самореалізації дитини та передбачає усунення всіх

перешкод: організаційних та психологічних. Інклюзію треба розглядати наступним кроком, тобто поглибленням процесу інтегрованого навчання.

Інклюзивне навчання в своєму ідеалі містить в собі архітектурну перебудову шкільних приміщень, організацію транспорту, підготовку спеціалізованих класів з наочним матеріалом для осіб з різними вадами фізичного здоров'я, розробку критеріїв оцінювання знань для дітей з особливими потребами, забезпечення спеціальної підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів для роботи із учнями даної категорії, впровадження курсів підвищення кваліфікації для психологів та соціальних працівників, які організують індивідуальний супровід учнів з обмеженими можливостями, запровадження системної, організаційно-методичної, консультативно-роз'яснювальної роботи серед керівників, педагогічних працівників навчальних закладів.

Кожен навчальний заклад повинен відповідати потребам будь-якого учня та забезпечити включення дітей з різними порушеннями в систему відносин «учень – учень» та «учень – вчитель».

Ця проблема не є унікальною для України. Світове співтовариство накопило значного досвіду у цій царині. У розвинених країнах всі діти з особливими потребами, незалежно від складності порушень, включені у систему освіти. Навчання такої категорії дітей спрямоване на розвиток будь-яких, бодай невеликих, можливостей та змін у функціонуванні осіб, які належать до даної категорії.

Франція є лідером по створенню комп'ютерних навчальних програм для дітей з порушенням зору, слуху, рухової діяльності. Комп'ютер виступає засобом, який полегшує самореалізацію, процес спілкування та навчання. Французькими вченими розроблено надчутливі клавіші та мишки для частково паралізованих людей, а для тих, хто не може користуватися клавіатурою, існує пакет програм, який містить віртуальну клавіатуру на екрані. Особа з функціональним обмеженням здоров'я за допомогою спеціальної кулі рукою або підборіддям натискає необхідну кнопку. Для

повністю нерухомих людей розроблена можливість користуватися комп'ютером за допомогою руху вії.

Система освіти в Канаді законодавчо передбачає можливість навчання дітей - інвалідів на всіх рівнях: від школи до вищого навчального закладу. Переважає форма інтегрованого навчання, застосовуються спеціальні технічні засоби та індивідуальні програми. Показник серед студентів канадських університетів 1% складають інваліди (в Україні цей показник - 0,4%).

В Індії існує «Біль про інвалідів», який також передбачає всіляку підтримку інвалідів, надаючи їм особливі права в освіті, зайнятості, податкових пільгах тощо. Дітям-інвалідам надається право безкоштовної і обов'язкової освіти шляхом організації різних форм навчання (спеціалізованої, інтегрованої, неформальної). Біль передбачає фінансову підтримку у вигляді надання безоплатного обладнання, здійснення наукових розробок з метою створення технологій навчання інвалідів, адаптації навчальних програм для полегшення доступу людей та дітей з фізичними обмеженнями здоров'я до освіти.

У Фінляндії на законодавчому рівні закріплена інтеграція реабілітаційної діяльності у сферу соціального захисту населення, охорони здоров'я, зайнятості, освіти, а також сформовані механізми їх співпраці. До Закону про охорону здоров'я внесені положення про адаптаційне навчання, метою якого окреслено засвоєння всіх можливостей для соціальної інтеграції інвалідів.

Особливу увагу в законодавстві Фінляндії надано професійній реабілітації інвалідів, яка представлена трирівневою системою інтеграції навчання, професійної освіти, перепідготовки інвалідів, навчання на робочому місці, а також професійної орієнтації і забезпечення зайнятості, професійного розвитку і оцінки результатів реабілітації [12, с.186].

Італія посідає чільне місце у впровадженні ідей інтегрованого та інклюзивного навчання, оскільки однією з перших визнала інтегративне та

інклюзивне навчання найприйнятнішою для дітей та молоді із функціональними обмеженнями здоров'я формою здобуття освіти. За визначенням директора Департаменту Національних досліджень у галузі освітніх інновацій в Італії Р. Tortora, «Італія у цьому відношенні стала лабораторією для всього світу, оскільки саме латинська культура зорієнтована на визнання автономності та гідності кожної людини» [14].

Дані, які наводить відомий італійський дослідник В. Banathy, свідчать, що нині в країні понад 90% дітей з особливостями психофізичного розвитку здобувають освіту в закладах загального типу. В освітніх департаментах провінцій країни функціонують консультативні служби, до складу яких входять різнопрофільні фахівці, адміністратори шкіл, працівники управлінь освіти, представники громадських організацій, за необхідності долучаються спеціалісти служб охорони здоров'я. Співробітники цих служб організують інклюзивне навчання, діагностуючи дітей і визначаючи їхні потреби, надають консультативну та навчально-методичну допомогу педагогам і шкільній адміністрації [14].

Корисним видається досвід і іншої європейської держави – Австрії. В цій країні функціонувала добре налагоджена система спеціальної освіти, до складу якої входили спеціальні школи для дітей з порушеннями зору та слуху, порушеннями опорно-рухового апарату, інтелектуальними вадами, емоційно-вольовими розладами та комплексними порушеннями розвитку. У 80-х роках почали організовуватися громадські співтовариства, до яких входили батьки дітей з особливостями розвитку, вчителі, працівники різних медичних та освітянських закладів, які керувалися ідеями рівноправності, в тому числі і в здобутті освіти. Міністерство освіти Австрії підтримало цю ідею та створило робочу групу, яка мала проводити ці експериментальні дослідження. Розроблена експериментальна програма передбачала апробацію чотирьох моделей інтегрованого навчання, зокрема:

- *інтегровані класи* - у класі навчалося 20 учнів, четверо з яких мали особливі освітні потреби. Навчання проводили 2 педагоги, один з

яких був учителем спеціальної школи. Для дітей з особливостями розвитку розроблялася індивідуальна навчальна програма, яка передбачала надання психолого-педагогічної допомоги;

- *взаємодіючі класи* ця модель передбачала, що учні зі спеціальної школи та їхні однолітки з масової школи братимуть участь у спільних заходах, спілкуватимуться під час позакласної роботи, тощо, однак, весь навчальний час проводитимуть окремо;
- *малокомплектні класи* передбачали наявність спеціального класу в масовій школі у складі 6-11 учнів. Ці класи склалися переважно з учнів із затримкою у розвитку пізнавальних процесів. Навчання таких школярів відбувалося за програмою масової початкової чотирирічної школи, однак термін навчання подовжувався до шести років.
- *звичайні класи*, в яких учні з особливими освітніми потребами, їхні батьки та вчителі отримують допомогу від спеціально підготовлених шкільних консультантів.

Цікавий досвід навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку має Бельгія. У цій країні правовою основою освіти осіб з обмеженими можливостями здоров'я є «Закон про спеціальну освіту». Ще в 1960 р. «Законом про освіту» було визначено необхідність створення служб психолого-медико-соціального супроводу, які б вирішували проблеми вибору освітнього маршруту дітей та молоді з особливостями психофізичного розвитку. Саме ці служби визначають майбутнє перебування дитини у спеціальних установах, де здобувають освіту 4% усіх дітей. У Бельгії функціонує 8 типів спеціальних закладів: для дітей з легким ступенем розумової відсталості, з середнім і важким, з емоційно-вольовими порушеннями та розладами поведінки, з фізичними розладами, з порушеннями зору та слуху, із соматичними захворюваннями, з труднощами у навчанні. Бельгійський «Закон про спеціальну освіту» законодавчо затвердив усунення бар'єрів між спеціальною та загальною системами освіти, передбачивши експериментально апробовані моделі спільного

навчання дітей з особливими освітніми потребами разом зі своїми однолітками:

1. Школярі з порушеннями розвитку навчаються в масових школах, а психолого-медико-соціальний супровід їм забезпечують фахівці ПМС-центрів.
2. Учні з порушеннями відвідують заняття із загальноосвітніх предметів у масовій школі, а спеціальні, додаткові або корекційні заняття - у спеціальній школі.
3. Учні з порушеннями розвитку певний час протягом навчального року навчаються у масовій школі [14].

Свій шлях у проведенні кардинальних освітніх реформ пройшла й Голландія. Цю країну з-поміж інших європейських держав вирізняє своєрідність розвитку системи спеціальної освіти. Її поступ характеризується логікою побудови і відсутністю не апробованих варіантів навчання.

Дослідження голландських вчених свідчать, що до 60-х років ХХ ст. освітня політика країни була спрямована на підтримку дітей з особливостями психофізичного розвитку лише у спеціальних школах, ця одностороння орієнтація підтримувала розподіл освітньої системи: масові школи з відсутністю адекватної допомоги дітям з порушеним розвитком, з одного боку, спеціальні школи для цих дітей – з іншого.

Зважаючи на визначені проблеми і намагаючись їх вирішити шляхом розробки інноваційних моделей навчання, було розпочато проведення експерименту щодо залучення дітей з порушеннями розвитку в масовій школі м. Амстердама. Окрім здорових дітей з мікрорайону, в якому знаходилася школа, 35% контингенту закладу складала учні з особливими потребами, які направлялися упродовж року з інших шкіл міста. Школа мала 12 класів по 40 учнів, не одержувала ніякої додаткової (фінансової, навчально-методичної чи кадрової) підтримки. Педагогічний колектив поділяв ідею, що за рахунок самовідданої праці та ентузіазму вчителів, батьків можливо досягти певних успіхів у сумісному навчанні, керуючись принципами рівноправності та

безбар'єрності. Однак проведене через певний час оцінювання навчальних знань, умінь і навичок продемонструвало невідповідність одержаних знань потенційним можливостям як учнів з особливостями психофізичного розвитку, так і здорових школярів.

На нашу думку, інтегроване навчання у школі м. Амстердама не знайшло свого подальшого продовження і основною причиною цього, на наш погляд, була не достатня підготовленість здорових дітей сприймати дану категорію учнів та низький освітній стартовий рівень дітей з обмеженими можливостями, що в подальшому призвело до зниження успішності як здорових дітей, так і учнів з функціональними обмеженнями здоров'я. Проте ця ситуація потребує додаткового, більш глибокого аналізу та спеціальних досліджень у цій галузі.

Заслугує на увагу й досвід інклюзивного навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку у Швеції. Міністерством освіти 1980 р. було затверджено нормативно-правовий документ під назвою «Навчальний План», що означив новий стратегічний напрям освітньої політики держави. Учням з особливостями психофізичного розвитку надали можливість навчатися в масових закладах, створивши для цього відповідні умови. Так, з 1986 р. у країні розформовані спеціальні школи для дітей з порушеннями зору. Всі діти з ослабленим зором навчаються у школах за місцем проживання, а необхідну допомогу отримують у Національному медичному центрі та його філіях.

Важливо зазначити, що з 1995 р. у країні функціонує лише чотири типи спеціальних шкіл: для дітей з помірною розумовою відсталістю, з легкою розумовою відсталістю, з труднощами в навчанні та для дітей з комплексними порушеннями. Сучасні тенденції у шведській освіті визначають курс на повне розформування спеціальних шкіл і створення на їх базі ресурсних центрів [14, с.234].

В Україні, на превеликий жаль, склалася ситуація, за якої діти з освітніми потребами протягом довготривалого часу залишалися соціально

незахищеною і навіть, певною мірою ізольованою від соціуму, а відкрите обговорення проблем стосовно інвалідності було не популярним у суспільстві. Люди, що потребують соціального захисту, деякою мірою ізольовані від суспільства і позбавлені можливості вести повноцінний спосіб життя у відкритому середовищі, яке аж ніяк не відповідає їхнім особливим потребам, зокрема у забезпеченні безперешкодного доступу до інформації, професійного навчання, комунікації. Одним із важливих завдань для цієї категорії осіб є формування життєвого досвіду, задоволення їх особливих потреб у соціальних взаємовідносинах і спілкуванні, доступі до інформації, навчання й об'єктів оточення.

Україна на даний час недостатньо на практичному рівні підготовлена до створення інтегрованого середовища для учнів з особливими освітніми потребами тим більше для надання інклюзивної освіти дітям та молоді даної категорії. Не всі загальноосвітні навчальні заклади готові прийняти учнів з особливими потребами і організувати інтегровані класи з інклюзивним навчальним процесом, тому що ні вчителі, ні здорові діти не підготовлені достатньою мірою для роботи з даною категорією учнів.

Отже, аналізуючи зарубіжний досвід підготовки дітей з особливими потребами у загальноосвітніх навчальних закладах, можна зробити висновок, що на відміну від інших країн, не зважаючи на те, що в Україні законодавчо і проголошено рівність у праві на здобуття освіти всіма дітьми не залежно від стану здоров'я, на практичному рівні загальноосвітні навчальні заклади ще не достатньо готові надати *якісні навчальні та соціальні послуги* учням з особливими потребами

Для вирішення цієї проблеми дослідники пропонують наступні кроки:

- створити безбар'єрне архітектурне середовище. В навчальних приміщеннях має бути устаткування та пристосування для побутових процесів, самообслуговування, вільного пересування учнів із функціональними обмеженнями здоров'я.

- підготувати додаткове начально-методичне забезпечення для учнів з різними вадами фізичного здоров'я, що передбачає забезпечення їх спеціальними підручниками, опорними конспектами лекцій, іншими електронними та друкованими матеріалами;
- обладнати комп'ютерні класи учням з різними фізичними вадами здоров'я для складання екзаменів і тестових завдань. Зробити вільний доступ до мережі Інтернет, яка дозволяє користуватися електронними бібліотеками, що в подальшому зможе розширити інтелектуальний розвиток кожного із дітей даної категорії;
- розробити систему адаптаційних заходів, яка містить в собі : тренінгові курси, методичні та науково-практичні семінари, навчальні лекції, ввести спеціалізовані курси для вчителів , такі як «Основи корекційної педагогіки», «Основи психологічного консультування»;
- організувати індивідуальний супровід учням із функціональними обмеженнями здоров'я з метою корегування навчальних потреб осіб із функціональними обмеженнями здоров'я;
- відкрити у навчальних закладах центри психологічної допомоги та центри адаптації для учнів та вчителів;
- формувати в класах толерантне ставлення до осіб із функціональними обмеженнями здоров'я, розуміти їх проблеми;
- упровадити медико-реабілітаційну допомогу, яка повинна включати фізкультурно-спортивні заходи та оздоровлення учнів даної категорії.

На нашу думку, варто додати ще один надзвичайно важливий компонент – консультативно-роз'яснювальну роботу серед батьків здорових дітей та батьків дітей – інвалідів.

Отже, для інтеграції дітей із функціональними обмеженнями здоров'я в освітнє середовище загальноосвітніх навчальних закладів та впровадження інклюзивного навчання необхідно забезпечити вільний архітектурний, освітній та комунікативний простір, а також розробити систему адаптаційних заходів, тобто створити сприятливий адаптаційний

клімат, в якому учні з освітніми потребами зможуть вільно пересуватися, навчатися та спілкуватися.

1.3 Соціально - правовий захист дітей - інвалідів в Україні.

Повага до людської гідності передбачає колективну відповідальність за підтримку та турботу по відношенню до тих членів суспільства, які цього потребують, та створення умов для їх повноцінного життя. Повага до особистості в такому розумінні передбачає також і те, що люди з інвалідністю мають відігравати певну роль у суспільному житті.

Права інвалідів проголошено у різних Міжнародних документах та закріплено законодавством України, де чітко регламентовано забезпечення різних груп громадян з розумовими та фізичними обмеженнями допомогою та утриманням.

Конституція, вважається основним законом нашої держави, у ній закріплені нормативно-правові акти, які утворюють той правовий простір, в якому функціонує соціальний механізм захисту і підтримки всіх верств населення, а особливо нашої групи – дітей – інвалідів. Ефективність діяльності цього механізму безпосередньо пов'язана з професійною діяльністю фахівців: соціальних і медичних працівників, педагогів, дефектологів, психологів і т.д. Тому необхідна юридична компетентність всіх професіоналів, особливо в області роботи з найбільш незахищеними верствами населення, до яких відносяться і діти - інваліди.

Нормативно – правова база представлена Конституцією України та Деклараціями про права інвалідів ООН від 9 грудня 1975 року [4]. У цих документах визначається, що інваліди мають ті ж самі громадянські права, що й інші здорові громадяни. Проголошуються права інвалідів на освіту, медичне обслуговування та працевлаштування.

І відповідно до Конституції України проголошуються права на [1] :

- право на соціальний захист, що включає право на забезпечення людей у разі повної, часткової втрати працездатності, втрати годувальника,

безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. (Ст. 46)

- право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм (Ст. 49)

- право на інформацію. "Кожному громадянину гарантується право знати свої права і обов'язки" (Ст. 57)

- право на свободу пересування. "Кожній особі гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом" (Ст. 33).

- право на повагу до гідності людини. „Кожен має право на повагу до його гідності” (Ст. 28).

- право на рівність. "Громадяни мають рівні конституційні права та свободи. Не може бути привілеїв за будь-якими ознаками" (Ст. 24), „Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах.” (Ст. 21)

- право на вільний розвиток своєї особистості. "Суспільство повинно забезпечити вільний і всебічний розвиток особистості" (Ст. 23).

- право на освіту. „Кожен має право на освіту... Держава забезпечує доступність і безоплатність освіти в державних та комунальних навчальних закладах...” (Ст. 53).

Не менш важливим міжнародним документом, який забезпечує концептуальний підхід до роботи з людьми, що мають психофізичні вади, є прийняті Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1993р. "Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів". У цих правилах викладено таке тлумачення терміну "реабілітація": "... процес, маючий на меті допомогти інвалідам досягти оптимального фізичного, інтелектуального, психічного та соціального рівня діяльності та підтримувати його, надавши їм тим самим засоби для зміни їх життя та розширення рамок їх незалежності".

Особливу увагу цей документ пропонує звернути на такі групи населення, як діти, жінки, люди похилого віку, бідні прошарки населення, особи з двома, або кількома видами інвалідності, біженці - інваліди.

В основу нашого законодавства у сфері роботи з дітьми - інвалідами покладені міжнародні документи ООН, що гарантують всім категоріям населення рівні права. Однак, для дітей - інвалідів, як і для деяких інших мало захищених верств населення, передбачається ряд специфічних прав і пільг, що враховують їх особливі потреби й положення.

У числі основних міжнародних документів, що захищають і гарантують права цієї категорії дітей, можна назвати наступні:

- «Загальна декларація прав людини»
- «Декларація про права інвалідів»
- «Декларація про права розумово відсталих осіб»
- «Конвенція про права дитини»
- «Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів»

Для дітей-інвалідів, відповідно до "Конвенції про права дитини", передбачається пріоритетне задоволення особистих потреб кожної дитини в галузі освіти, професійної підготовки, медичного обслуговування, відновлення здоров'я, підготовки до трудової діяльності, а так само забезпечується відповідна допомога такій дитині та його сім'ї (стаття 23).

В Україні протягом тривалого часу сформовано державну систему соціальної підтримки дітей - інвалідів і дітей з вадами психічного та фізичного розвитку, яка організаційно розподілилася між Міністерством освіти України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством праці та соціальної політики України та Міністерством у справах сім'ї молоді та спорту.

Правові засади щодо задоволення особистих потреб дітей з обмеженими фізичними та психічними можливостями у соціальному захисті, навчанні, лікуванні, соціальній опіці та громадській діяльності відображені у

Законах України: "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні", "Про освіту", "Про пенсійне забезпечення", "Про державну допомогу сім'ям з дітьми", "Про фізичну культуру і спорт", "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні", "Про благодійництво та благодійні організації", в Основах законодавства України про охорону здоров'я, Основах законодавства України про культуру.

В українському законодавстві основні положення соціальної політики держави щодо інвалідів визначені у законі України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні", який прийнято у березні 1991 року.

Цей закон повністю відповідає міжнародним документам, передбачає медичну, соціально-трудова реабілітацію та адаптацію інвалідів, гарантує здобуття освіти на рівні, що відповідає їх здібностям і можливостям. Законом також передбачено створення належного архітектурно-інженерного середовища, пільги у наданні житла. Але на практиці більшість положень цього закону не виконується, що з одного боку можливо пояснити рівнем економічного розвитку нашої держави, а з іншого боку байдужістю чиновників різного рівня до проблем інвалідів та їх сімей [11].

До основних правових засад соціальної захищеності дітей з особливими потребами слід віднести, Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів»

Закон України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" [14]:

- інваліди в Україні володіють усією повнотою соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод, закріплених Конституцією України та іншими законодавчими актами (Ст. 1)
- дискримінація інвалідів забороняється і переслідується законом (Ст. 1)
- інвалідом є особа зі стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, наслідком травм або з уродженими дефектами, що призводить до обмеження життєдіяльності, до необхідності в соціальній допомозі та захисті. (Ст. 2)

- діяльність держави щодо інвалідів виявляється в створенні правових, політичних, соціально-побутових і соціально-психологічних умов для задоволення їхніх потреб у відновленні здоров'я, матеріальному забезпеченні, посильній трудовій та грошовій діяльності. (Ст. 4)
- право на працю (Ст. 17 частини IV).
- службові особи та інші громадяни, винні у порушенні прав інвалідів, визначених цим Законом, несуть встановлену законодавством матеріальну, дисциплінарну, адміністративну чи кримінальну відповідальність. (Ст. 6)
- органи державної влади, підприємства (об'єднання), установи і організації (незалежно від форм власності і господарювання) зобов'язані створювати умови для безперешкодного доступу інвалідів до жилих, громадських і виробничих будинків, споруд, громадського транспорту, для вільного пересування в населених пунктах. (Ст. 26)

У цьому законі дається правове значення категорії «інвалід». У відповідності до статті 2 даного Закону інвалідом вважається особа із стійким розладом функцій організму, обумовленим захворюванням внаслідок травм або з вродженими дефектами, що призводять до обмеженої життєдіяльності, потребі у соціальній допомозі та захисті [3].

Для обдарованих дітей – інвалідів передбачається право на безкоштовне навчання музиці, образотворчому мистецтву як в загальноосвітніх навчальних закладах, так і в позашкільних навчальних закладах (стаття 22) [3].

Не менш важливим документом, розробленими відповідно до положень Плану дій Ради Європи на 2006-2015 рр. для людей з обмеженими можливостями є постанова Кабінету міністрів України від 12.05.07р. № 716 «Про затвердження Державної програми розвитку системи реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями, психічними захворюваннями та розумовою відсталістю на період до 2011 р.», що визначає конкретні дії на перспективу, впроваджує нову систему реабілітаційних установ для інвалідів

та дітей-інвалідів. Зазначеним актом передбачається визначити пріоритети розвитку системи реабілітації та трудової зайнятості осіб з обмеженими фізичними, психічними захворюваннями та розумовою відсталістю в частині:

- розвитку системи надання реабілітаційних послуг;
- покращення якості та розширення номенклатури технічних та інших засобів реабілітації, виробів медичного призначення;
- розробки та впровадження сучасних технологій виробництва (надання) таких засобів;
- створення умов для доступу до всіх видів освітніх послуг;
- покращення рівня зайнятості;
- забезпечення створення безперешкодного середовища;
- створення централізованої бази даних щодо інвалідів;
- співробітництва з громадськими організаціями інвалідів.

Люди з інвалідністю об'єктивно мають проблеми у своїй життєдіяльності, які пов'язані з процесом самообслуговування, здобуття освіти. Це призводить їх до соціальної неспроможності, а іноді до соціальної ізоляції. Включення людей з особливими потребами в існуючу систему суспільних відносин вимагає від держави конкретних заходів, які мають бути закріплені на законодавчому рівні.

Законом України «Про державну соціальну допомогу інвалідів з дитинства та дітей інвалідів» від 16. 11. 2000 року передбачена державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям - інвалідам, виплата пенсій проводиться органами праці та соціального захисту населення [2].

В умовах глобальної фінансово-економічної кризи, яку сьогодні переживає весь світ, у тому числі і наша країна, найбільш соціально вразливими залишаються люди з інвалідністю. Згідно з міжнародними правовими нормами і стандартами, до яких приєдналась Україна, саме держава бере на себе зобов'язання щодо матеріального забезпечення інвалідів, створення для них необхідних правових, соціально-побутових

умов, надає низку пільг, конституційно гарантує на рівні з усіма іншими громадянами можливості для життя в суспільстві.

Висновки до першого розділу

В цьому розділі ми розглянули поняття, що стосуються дітей – інвалідів. Визначили поняття інтеграції та інклюзивної освіти. Проаналізували світовий та вітчизняний досвід соціальної інтеграції дітей – інвалідів. І можемо зробити висновок, що наша держава у цей час не готова до створення інтегрованого середовища для дітей – інвалідів, тим паче для надання інклюзивної освіти дітям та молоді даної категорії. Не всі загальноосвітні школи готові навчати дітей інвалідів. А також створювати інтегровані класи з інклюзивним навчальним процесом, тому що вчителі не в змозі якісні освітні послуги. А здорові діти не підготовлені достатньою мірою для навчання разом з дітьми - інвалідами.

Також ми розглянули нормативно – правові акти, які мають відношення до дітей – інвалідів. І побачили, що дітям з інвалідністю передбачено медичну, соціально-трудова реабілітацію та адаптацію, гарантується право здобуття освіти на рівні, що відповідає їх здібностям і можливостям. Законами також передбачено створення належного архітектурно-інженерного середовища, пільги у наданні житла. Але на практиці більшість положень цього закону не виконується, що з одного боку можливо пояснити рівнем економічного розвитку нашої держави, а з іншого боку байдужістю людей, які займаються проблемами дітей – інвалідів до їхніх проблем.

Розділ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ-ІНВАЛІДАМИ

У даному розділі спробуємо розкрити основні методи роботи з дітьми - інвалідами у соціальній сфері. Накопичено багато різних теорій, якими можна користуватися у соціальній роботі, які спрямовані на різних категорій клієнтів, але наразі ми розглянемо теорії, які можна застосувати до такої категорії клієнтів, як діти – інваліди. На наш погляд, соціолого-орієнтовані

теорії, як раз і підходять до нашої категорії клієнтів, бо системна соціальна робота має справу з цілим, а не з частинами людської чи соціальної поведінки, яка робить акцент на цілісності об'єкта не зважаючи на те, що людина є здоровою чи інвалідом. [8, с.26].

Усе це дозволяє оцінити стан клієнта з погляду багатьох чинників, які на нього впливають (внутрішніх і зовнішніх), що означає розуміння його як системи. Системна соціальна робота є сукупністю цілеспрямованих, комплексних дій, дозволивши оцінити дисфункції клієнта, виробити можливі цілі втручання та відповідні стратегії для покращення життя людини через системи, які її оточують. Але не всіма системами люди можуть користуватися або хочуть мати з ними стосунки; не всі системи відповідають проблемам конкретного клієнта і "філософія системи може створювати нові проблеми для тих, хто нею користується"; "системи можуть конфліктувати одна з одною" [21,с.439].

Виникає питання про зміст, особливості зв'язків між системами, їх характер, що впливає на подолання дисфункцій дитини - інваліда; межі втручання в системи соціального працівника, роль клієнта в такій роботі.

Екологічний підхід є однією із соціолого-орієнтованих теорій соціальної роботи [21]. Він наголошує на важливості оточення особистості, його взаємодії з людиною. Цей процес взаємодії є змінюваним і безперервним, що означає розгляд причин і наслідків у ситуації клієнта. Приділяється увага тому, наскільки "потреби та можливості відповідають правам людини, якостям і властивостям соціального і фізичного середовища" [21, с.431].

Екологічний підхід застосовують як втручання для покращення взаємовідносин "людина – навколишнє середовище" методом "життєвої моделі" [17, С.432-433].

Завдання соціального працівника під час використання цієї теорії – досягти відповідності між станом дитини – інваліда і вимогами середовища, у тому числі вплинути на зміну умов оточення, щоб досягти відповідності

його правам, потребам, життєвим цілям; на особистість клієнта (методами адаптації та соціалізації).

Цінним є визначення можливостей втручання, вплив соціального працівника як на клієнта, так і на середовище в залежності від діагнозу клієнта; негативним – те, що проблеми бідності, бездомності, злочинності, безробіття сам соціальний працівник, навіть впливаючи на середовище, розв'язати не може.

Дуже часто дитина – інвалід чує у свою сторону образливі слова від людей, тому у нагоді нам стає **теорія стигматизації (ярликів)** пояснює проблеми клієнтів як наслідок стигми, дискримінації, упередження, що обмежує активність і функції клієнта, призводить до прийняття стигми і відповідного ставлення до себе [21]. Позитивним у цій теорії є рівність у наданні соціальних послуг і толерантність до клієнтів, та їх захист. До негативного слід віднести пояснення всіх проблем клієнта стигмою, упередженістю, дискримінацією. Де ж роль самої людини?

До дітей з інвалідністю ми можемо застосувати **Теорію соціальних ролей** [21], яка допомагає клієнтам із проблемами соціалізації та адаптації засвоїти нові соціальні ролі і змінити поведінку. Позитивним є зміна клієнта, формування нових моделей поведінки. Негативним: не всі проблеми клієнта можна розв'язати через засвоєння соціальних ролей, необхідна увага до навколишнього світу, середовища, суспільства. До того ж ролі часто підпорядковуються соціальним, професійним, гендерним стереотипам.

На відміну від соціолого-орієнтованих моделей соціальної роботи, **психолого-орієнтовані теорії** описують поведінку людини і методи впливу на її зміни.

Однією з таких теорій є **когнітивно-біхевіористська модель соціальної роботи**, ґрунтується на ідеї, яка акцентує увагу на необхідності враховувати, при наданні допомоги клієнтові, особливості його мислення, установки, які спрямовують його дії. Ця модель особливо підходить до

роботи інвалідами, оскільки в ній є індивідуальний підхід до всіх психічних процесів людей даної категорії .

Іншим різновидом *психолого-орієнтованих моделей* є *психодіагностична* (психоаналітична, психодинамічна) основну увагу вон зосереджує на внутрішньому світі дитини - інваліда, соціальні ж процеси і середовище відкидалось на другий план. Акцент робиться на діагнозі (даних клієнта та інформації про нього). Соціальний працівник здійснює свою роботу як лікування дитини інваліда (зміну особистості й допомогу в її адаптації до навколишнього середовища) [21]. Позитивним тут є факт уваги до клієнта, негативним – занурення у психотерапію, що виключає комплексне розв'язання проблем клієнтів [26, С. 210-212].

В свою чергу *функціональна теорія* [21] передбачає опору на прагнення змін у клієнтові, його здатності до сприйняття допомоги, початок процесу змін, на самовизначення – право клієнта вирішувати за себе. Цінним є перехід на сучасне розуміння ролі клієнта в соціальній роботі. Клієнт ставиться в центр процесу надання допомоги. Але негативним є те, що соціальний працівник працює на основі того соціального діагнозу, який поставив собі клієнт, його думка про проблему є важливою для соціального працівника. Але ж клієнт може чогось не усвідомлювати чи щось маскувати.

Варіантом функціональної теорії є гуманістична. *Гуманістична (екзистенційно-гуманістична)* соціальна робота означає опору на "активне не насилля", "недискримінацію", "свободу вибору", "кооперативізм", тобто спрямована на пробудження резервів дитини – інваліда, її сил добра, психічного здоров'я та бажання до самовдосконалення. Вона ґрунтується на ідеях гуманістичної психології, яка протиставивши себе психоаналізу і біхевіоризму розглядає людину, а саме дитину – інваліда , як унікальну, самодостатню, самоцінну і самодетерміновану особистість. Соціальний працівник згідно цієї моделі намагається донести до клієнта, що він є неповторюваним і може робити в своєму житті все так, як сам цього хоче.

Не можемо ми обійтися і без *комплексно орієнтованих моделей* у роботі з дітьми - інвалідами .

Частина цих моделей соціальної роботи ґрунтується на наукових поняттях і концепціях з різних галузей знань (психології, соціології, психіатрії, педагогіки) і є синтезом різноманітних теорій і підходів. Поява цих моделей зумовлена прагненням практиків соціальної роботи зрозуміти особистість клієнта у взаємозв'язку зі світом, що його оточує. Такі підходи стають дедалі популярнішими серед соціальних працівників, оскільки дають змогу використати традиційні знання з різних наук і застосувати інноваційні прийоми і техніки роботи.

Соціальними службами та їх фахівцями часто доводиться мати справу з клієнтами, які перебувають у стані психологічної кризи, для ослаблення та подолання якої необхідне оперативне втручання. Для цього ми використовуємо *теорію кризового втручання*, яка розглядає проблеми клієнта, сім'ї, групи, громади як періоди посилення внутрішнього і зовнішнього стресу, що порушують нормальну життєдіяльність, стосунки з середовищем. Такі проблеми можуть привести до кризи, яку супроводжує дезорганізація і припинення опору клієнта, що залежить від стадії кризи і може включати як "інтенсивну опіку", так і "кризове консультування" [21, С 226-227].

Ця теорія спрямована на допомогу дитині - інвалідові, який перебуває в стані психологічної кризи, соціальний працівник намагається вивести його з такого стану. Діти-інваліди іноді можуть перебувати у психологічній кризі. Ця модель діагностує спочатку проблеми клієнта і працює з цією проблемою, а потім допомагає вибрати правильний раціональний вибір рішення у безпосередньої роботи з клієнтом.

Модель сімейної терапії довела свою ефективність у багатьох ситуаціях, пов'язаних з необхідністю сімейного, часто й індивідуального консультування. Заснована вона на твердженні, що пояснення і подолання

проблем взаємодії між людьми обумовлене їх розумінням минулих, а також актуальних на певний час взаємовідносин [23, С.186-187].

Це означає, що головну увагу слід зосереджувати на проблемах, що виникли між даною категорією людей, а не в кожній конкретній людині. Цю модель використовують для вирішення традиційних сімейних проблем, що пов'язані з категорією таких дітей.

Загалом, всі ці моделі допомагають повніше, глибше сприймати клієнта соціальної роботи, налагоджувати з ними довірливі, ділові відносини, розвивати його здатність до розв'язання власних життєвих конфліктів, оптимістичного бачення свого майбутнього.

Схожість

Джерела з Інтернету

840

1	https://petrovskyrmk.ucoz.ru/materiali.doc	43 джерела	16.6%
2	https://st-lg-osvita.at.ua/INKLUZ/organizacija_dijalnosti_inkluzivnogo_zakladu.doc	15 джерел	15.9%
3	https://studentam.net.ua/content/view/7325/97	10 джерел	10.1%
4	http://myrefs.org.ua/index.php?view=article&id=5183		9%
5	https://shag.com.ua/profesijno-tehnichna-osvita-ukrayini-v6.html	3 джерела	6.41%
6	http://shag.com.ua/profesijno-tehnichna-osvita-ukrayini-v3.html?page=13	6 джерел	6.41%
7	http://diplomba.ru/work/102607	3 джерела	5.9%
9	http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/dsrtcz-baczman.pdf	7 джерел	5.65%
11	http://inva-support.cn/lib/Sovety/%D0%92%D0%92%D0%95%D0%97%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%92%20%D0...		3.29%
12	http://files.esco-st.com.ua/RKI/Social_protection_of_invalids.doc	22 джерела	2.71%
13	http://www.referatmix.ru/referats/76/referatmix_119073.htm	3 джерела	2.69%
14	http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2387/Chernyshevskaja_Prava%20liudei%20z%20intelektualn	54 джерела	2.68%
15	http://referatwork.ru/refs/source/ref-23104.html		2.66%
16	https://isg-konf.com/wp-content/uploads/IX-ConferenceMarch-04-062021-book.pdf		2.64%
17	https://ua-referat.com/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BF%D0%9	4 джерела	2.43%
18	http://slige.kiev.ua/article/a-16.html	15 джерел	2.18%
19	http://shag.com.ua/profesijno-tehnichna-osvita-v3.html?page=4	6 джерел	2.17%
21	http://www.inteldisability-coalition.kiev.ua/training/Broshura/HumanRights.doc	47 джерел	2.02%
22	http://lib.ndu.edu.ua:8080/dspace/bitstream/123456789/53/1/%D0%9C%D0%90%D0%9A%D0%95%D0%A2_%D0%86%D0%9	25 джерел	1.95%
23	https://tdetdom.ucoz.com/news/aktualnij_aspekt/2013-04-10-1		1.95%

24	https://8be87d1b-25b7-4c41-a846-c38762f65d2b.filesusr.com/ugd/163cf4_dc778e855a4f45d8abece5dc1d0cb76d.pdf	2 джерела	1.83%
25	https://dspu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/perxun-l.v.doc	6 джерел	1.57%
26	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Actualni_problemi/Tezi-12_kon_2012.pdf		1.53%
27	http://dSPACE.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2225/1/%d0%a1%d0%be%d1%86%d1%96%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd...		1.51%
28	http://lib.iitta.gov.ua/708183/2/%D0%86%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%	11 джерел	1.44%
29	http://khorolmillion.org.ua/box.php?select_box=95	33 джерела	1.43%
30	http://documents.mx/documents/n5.html		1.34%
31	https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6786/1/%d0%a1%d0%be%d1%86%d1%96%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d...		1.32%
32	http://5fan.ru/wiejob.php?id=16011		1.29%
35	http://www.undp.org.ua/files/ua_84025aids_book.pdf	9 джерел	1.18%
36	http://dpo.ks.ua/wp-content/uploads/national_report_education_4_DPO_in_Ukraine.docx	23 джерела	1.18%
37	http://www.neuch.ru/referat/187684.html	7 джерел	1.18%
38	https://ronl.org/stati/gosudarstvo-i-pravo/724535		1.04%
39	https://www.irf.ua/files/ukr/programs/rol/budyunki-internaty.pdf	21 джерело	1.04%
40	https://nadoest.com/cej-analiz-zdijsneno-v-ramkah-ukrayinseko-kanadsekogo-proektu	2 джерела	1%
41	http://dSPACE.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3861/1/Saveleva.pdf	12 джерел	1%
42	http://uchika.in.ua/profesijno-tehnicna-osvita-ukrayini-v10.html?page=12		0.97%
44	http://ap.uu.edu.ua/article/1	27 джерел	0.92%
46	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/8484/1/Pet'ko%20(2015),%20p.%20315.pdf	25 джерел	0.88%
48	https://dSPACE.vnmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3036/%d0%a8%d0%b5%d0%b2%d1%87%d1%83%d0%ba%	3 джерела	0.85%
49	https://znayshov.com/FR/8364/310.pdf		0.85%
50	https://www.slideshare.net/loolspu/ss-25279400		0.83%

51	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7478/Sotsialnyi-zakhyst-v-Ukraini-2023.pdf?isAllowed=y&sequenc...	0.83%
54	https://studfile.net/preview/5602145/page:28	9 джерел 0.79%
55	https://uu.edu.ua/upload/Inclusiya/Novini/VNZ_yakiy_spezializuetsya/Nac_dopovidi/2008.docx	9 джерел 0.79%
56	http://lib.iitta.gov.ua/719179/1/%D0%86%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%...	6 джерел 0.76%
57	http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/4001/1/%d0%9a%d0%be%d1%80%d0%b5%d0%ba%d1%86%d1...	2 джерела 0.74%
58	http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/posibnyky/navchalnyi/8_%D0%9B%D0%B0%D0%B2%D1%80i%D0%BD%D0%B5...	0.74%
59	https://uchika.in.ua/integraciya-ditej-z-obmejenimi-funkcionalenimi-mojlivostyami-v.html	0.74%
60	https://dglip.nubip.edu.ua/server/api/core/bitstreams/001abeb6-f4c6-4155-99f2-582297e68b37/content	21 джерело 0.74%
61	https://docplayer.net/65411058-Socialno-pedagogichna-robota-z-ditmi-z-obmezhenimi-mozhivostyami-v-umovah-re...	2 джерела 0.72%
62	https://uu.edu.ua/upload/Inclusiya/Novini/VNZ_yakiy_spezializuetsya/Nacionalna_Dopovid_invalidi_2009/dopovid_Pratsya_ta_za...	0.72%
63	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Inkljuzivne_osvitn_seredovische/2019_19_3.pdf	0.72%
65	http://geum.ru/next/art-189011.php	0.72%
66	https://docplayer.net/80642906-Vihovannya-u-ditej-z-funkcionalnimi-obmezheniyami-cinnisnogo-stavlennya-do-zhit...	2 джерела 0.72%
67	http://www.groisman.com.ua/unrezh/konvencii-oon/konvenciya-pro-prava-invalidiv	0.7%
68	http://docplayer.net/39140530-Socialniy-pasport-m-harkova.html	22 джерела 0.7%
69	https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/45389	3 джерела 0.67%
70	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1278/sfera_diyi_trudovogo_prava_ta_prava_soci.pdf?isAllowed...	0.67%
71	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Soc_ped_robota_tezu_2011_hist.pdf	3 джерела 0.67%
72	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Actualni_problemi/2018_1.pdf	3 джерела 0.65%
73	http://soippo.edu.ua/images/%D0%9C%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%...	0.65%
74	https://vseosvita.ua/library/diplomna-robota-magistra-na-temu-psihologo-pedagogicni-umovi-rozvitku-tvorcih-zdibnostej-v-inkl...	0.63%
75	https://naurok.com.ua/zanyattya-osnovi-prava-socialnogo-zahistu-76639.html	0.63%

76	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Inkluzivne_osvitn_seredovische/2019_19_1.pdf	0.6%
77	http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/8092/Inclusive%20education_Zbirka_2020_mirror_fields%20...	0.6%
78	https://roippo.org.ua/upload/iblock/689/posibnyk-zakhodu.pdf	0.58%
79	https://dimp.gov.ua/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=4352	0.58%
80	https://dspace.vnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3061/Posibnik_reab%202006.pdf	0.56%
82	https://lib.duan.edu.ua/images/PDF/sotsia/sotsia4.pdf	5 джерел 0.55%
83	http://hist.km.ua/uploads/l_2011_konf.pdf	2 джерела 0.55%
84	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23335/Sotsialna%20Polityka%20Kontseptsii%20Tekhnolohii%20Perspe...	0.53%
85	https://www.law.vnu.edu.ua/_files/ugd/65dd18_8d5315b5a9cf4fb081530e84c1f7dd42.pdf?index=true	17 джерел 0.53%
86	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/VSEI/6.3_Zbirnik_inkluzia_2018.pdf	0.53%
87	http://enpuir.npu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/42977/Myroshnichenko_dis.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.53%
88	http://kno.rada.gov.ua/news/Inform-analit_mat/VII_skl/73417.html	3 джерела 0.51%
90	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Actualni_problemi/Tezi_14_Act_pr_14.pdf	0.51%
91	http://kntiis.od.ua/sites/default/files/files/lekcia%20zagalna%20harakteristika.pdf	0.49%
92	https://studfile.net/preview/5601430/page:60	0.49%
93	https://shag.com.ua/profesijno-tehnicna-osvita-ukrayini-v6.html?page=9	0.49%
94	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=733275	0.48%
97	https://epdf.pub/-245001a0d0845a19ab01c87f5e2a811444526.html	0.46%
100	http://www.gcs.org.ua/publish/Posibnyk2009_ukr.pdf	0.44%
101	http://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12829/1/%d0%9c%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%8...	0.44%
105	https://nashaucheba.ru/v44196/?cc=1&page=23	0.42%
106	http://lib.iitta.gov.ua/709516/1/deaf_children.pdf	0.42%

107	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/12004/%d0%9c%d0%b5%d0%b4%d0%b8%d0%ba%d0%be-%d1%81%d0%be...	0.42%
108	http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/16345	2 джерела 0.39%
109	https://textarchive.ru/c-2069617-pall.html	0.39%
110	https://docplayer.net/66544876-Ocinka-potreb-ditini-ta-yiyi-sim-yi.html	3 джерела 0.39%
112	http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%20%D0%B7%20%D1%96%D0%BD%D0...	0.39%
113	http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5618/1/Y_Naida_IS.pdf	26 джерел 0.37%
114	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=586406	2 джерела 0.37%
115	http://www.moroz.today/book/formula.pdf	0.35%
116	http://scc.knu.ua/upload/iblock/d83/dis_Melnyk%20V.P..pdf	0.35%
119	http://innovpedagogy.od.ua/archives/2022/49/part_1/49-1_2022.pdf	0.33%
120	https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19873/1/Apuzpsz-23.pdf	0.33%
121	http://ussf.kiev.ua/ieeditions/22/1	17 джерел 0.32%
122	http://mlsp.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article/?art_id=90478&cat_id=34901	2 джерела 0.32%
123	http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/948/1/konf_konst25102013.pdf	2 джерела 0.32%
124	http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74799	0.3%
125	http://psp.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/03/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84...	0.3%
126	https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ac70d58e-2066-40e3-bdb3-11345bde3513/content	6 джерел 0.3%
127	https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/NADU/TPDU/TPDU-57-2017.pdf	2 джерела 0.3%
128	https://rep.dnuvs.ukr.education/server/api/core/bitstreams/cc6c9d2c-1650-4f7c-900e-70c28bfe9fd8/content	0.28%
129	https://epdf.pub/-4ffd0a1d6a2fbb9e2cc78b59e995052847447.html	2 джерела 0.28%
130	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/6733/1/%d0%90%d0%9a%d0%a2%d0%a3%d0%90%d0%9b%d0%ac%d	3 джерела 0.28%
131	https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7673/1/Zbirka_2021.pdf	2 джерела 0.28%

132	https://works.doklad.ru/view/p5klQJ0K6SA/4.html	18 джерел	0.28%
133	http://elcat.pnu.edu.ua/docs/%d0%a1%d0%be%d1%86%d1%96%d0%b0%d0%bb%d1%96%d0%b7%d0%b0%d1%86%...	6 джерел	0.28%
134	https://vseosvita.ua/library/rol-inkluzivnogo-navcanna-v-socializacii-ucniv-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-175845.htm	5 джерел	0.28%
135	https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/2542		0.28%
136	http://eprints.zu.edu.ua/31307	3 джерела	0.28%
137	https://uristinfo.net/2011-01-16-19-18-47/121-sg-stetsenko-medichne-pravo-ukrayini/3183-glava-4-prava-ljudini-u-sferi	5 джерел	0.28%
138	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1920/%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20+%20%20%20%20%...		0.28%
139	https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7130/1/%d0%9a%d0%b2%d0%b0%d0%bb%d1%96%d1%84%d1%96%d0%...		0.25%
140	http://children29.blogspot.com/2017/01/85.html	10 джерел	0.23%
141	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/6373/1/mnf%E2%84%966.pdf	3 джерела	0.19%
142	https://studopedia.net/8_61621_ponyattya-ta-vidi-konstitutsiynih-prav-i-svobod-lyudini-i-gromadyanina-v-ukraini.html		0.19%
143	https://fdocuments.net/download/oe-ii-oe-.html	5 джерел	0.19%
144	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/%D0%97%D0%B1%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2018_%D0%A1%D0%...		0.18%
145	http://uchika.in.ua/teoretichni-osnovi-praktiki-socialenoyi-roboti.html?page=3	3 джерела	0.18%
146	http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1498/1/%d0%9d%d0%be%d0%b2%d0%b3%d0%be%d1%80%d0%be%d0%...		0.18%
147	http://lib.iitta.gov.ua/718569/1/Theses-UCSP2019.pdf	4 джерела	0.18%
148	http://ordzhonikidze.org/images/stories/doc/info_soc_pol.doc		0.18%
149	http://ihed.org.ua/images/biblioteka/mon_Ek_vidnosny_VO-Ukrainy_Modernizac_IVO-2017-179p_avtors-kolektiv.pdf	25 джерел	0.18%
150	http://www.ndu.edu.ua/storage/2022/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BC%D0%BE...	2 джерела	0.16%
152	http://eprints.zu.edu.ua/32953/1/%D0%9B%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%86%D1%...	4 джерела	0.16%
153	http://lib.iitta.gov.ua/166230/1/nac%20dopovid%202016.indd%20smal.pdf		0.14%
154	http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/14825	2 джерела	0.14%

81	Студентська робота	ID файлу: 1009812845	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 2 Джерело	0.56%
89	Студентська робота	ID файлу: 1015866983	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.51%
95	Студентська робота	ID файлу: 1014840865	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.48%
96	Студентська робота	ID файлу: 1011553310	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.48%
98	Студентська робота	ID файлу: 1006642623	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.46%
99	Студентська робота	ID файлу: 1015872260	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.46%
102	Студентська робота	ID файлу: 1003901820	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 2 Джерело	0.44%
103	Студентська робота	ID файлу: 1015354638	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.44%
104	Студентська робота	ID файлу: 1011447791	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.42%
111	Студентська робота	ID файлу: 1015240121	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.39%
117	Студентська робота	ID файлу: 1015983250	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.33%
118	Студентська робота	ID файлу: 1009202644	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.33%
151	Студентська робота	ID файлу: 1004245802	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.16%